

**Volg de unieke opleiding
in palliatieve zorg**

Permanente vorming in **PAL**liatieve
zorg voor **Medici** en **Masters**

voor artsen

**voor niet-artsen, houder van een master-
diploma of gelijkgestelden bestaat een
gelijkaardige opleiding**

Korte **5 daagse én intensieve opleiding**
in de **palliatieve zorg** met een
redelijk eigenzinnige aanpak.

PALM: waarom deze vorming in palliatieve zorg?

Wat is de PALM opleiding? Een korte en coherente opleiding van 5 dagen in palliatieve zorg met een redelijk eigenzinnige aanpak. Deze opleiding speelt in op de belangrijke én opvallende maatschappelijke evoluties o.m. vergrijzing, patiëntenemancipatie en langer (over)leven met chronische en ongeneeslijke aandoeningen. Er wordt inhoudelijk aandacht gegeven aan de 4 pijlers van palliatieve zorg en chronisch ziek zijn: pijn- en symptoomcontrole, psychologische begeleiding, sociale opvang en aandacht voor existentieel lijden. Ze doet dit op een (zelf)kritische, empathische maar nuchtere manier, rekening houdend met de realiteit en de actuele mogelijkheden. De opleiding wordt gegeven door experts met jarenlange praktijkervaring. Buiten informatieoverdracht en training is er ook ruime aandacht voor een juiste attitude tegenover zwaar zieken.

PALM, de opleiding in palliatieve zorg, is een must voor artsen die zich tot doel stellen om empathisch met hun patiënten om te gaan. Ook is de vormingscyclus beschikbaar voor andere professionelen met een masteropleiding (of gelijkgestelde vorming), die hun vaardigheden en competenties ter zake willen bijstellen.

De PALM opleiding vormt een tweeluik met de LEIF opleiding.

Daar waar de **LEIF opleiding** vooral aandacht heeft voor het omgaan met beslissingen bij het levenseinde, voorafgaande zorgplanning en de zorgvuldige praktijk van euthanasie, legt de **PALM opleiding** palliatieve zorg vooral de nadruk op de opvang, de behandeling en de **zorg** van ernstig ongeneeslijke zieken.

Wanneer het volledige tweeluik (PALM en LEIF) succesvol is gevolgd, kan men zich **LEIFellow (LevensEInde Fellow)** noemen.

De opleiding wordt gepatroneerd door de Leerstoel “Waardig Levenseinde” van deMens.nu aan de VUB. Folders van deze opleiding kunnen afzonderlijk worden aangevraagd. Zie www.waardiglevenseinde.eu

Inhoud van de PALM opleiding

Dag 1

Concept palliatieve zorg en communicatie over ongeneeslijk ziek zijn / voorafgaande zorgplanning

Begrippen palliatieve zorg, historiek, voorzieningen, veranderingsprocessen, overgang van curatie naar palliatie, vroege communicatie over palliatieve zorg en levenseinde, communicatieproces slecht nieuws, voorafgaande zorgplanning door (huis)arts*.

*Bespreking van de praktische brochure 'de correcte voorafgaande wilsverklaringen' die uitgewerkt werd voor de campagne van LEIF, samen met minister Maggie De Block, de FOD Volksgezondheid en de Koning Boudewijnstichting.

Overzicht palliatieve therapieën en bijzondere patiëntengroepen

Verwacht ziekteverloop oncologische aandoeningen, palliatieve heelkunde, palliatieve radiotherapie, andere palliatieve medische therapieën, multidisciplinair oncologisch consult, introductie niet-oncologische aandoeningen, palliatieve zorg bij kinderen- ouderen- personen met een zware beperking.

Dag 2

Dag 3

Pijn- en symptoomcontrole en psychische problematieken

Definiëring pijn, gebruik subcutane pijnpomp, neuropatische pijn, interventionele pijntechnieken, casuïstiek, psychische symptomen (angst, depressie, delirium, dementie) en psychiatrische problematieken, zwakte en anorexie-cachexie, urologische problemen.

Dag 4

Specifieke palliatieve therapieën en urgenties / palliatieve sedatie

Palliatieve therapieën voor gastro-intestinale problemen (mondzorg, nausea/emesis, hik, ascites, darmobstructie, diarree, constipatie, incontinentie), therapieën voor pulmonaire problemen (hoesten, dyspneu, pleurale effusie), huid- en wondproblemen, urgenties in palliatieve zorg, palliatieve sedatie, praktijk van palliatieve interventies in thuiszorg, ziekenhuis, eenheid, dagcentrum en rol CRA.

Ethische reflecties over palliatieve zorg, existentiële en socio-culturele aspecten en rouwzorg

Casuïstiek en ethische reflecties over palliatieve zorg, handvatten en tools voor rouwzorg, draagkracht en levensbeschouwing, cultuursensitief werken.

Dag 5

In overleg met de cursisten worden eveneens intervisiemomenten, terugkomdagen, workshops, symposia en studiereizen georganiseerd. Stagemogelijkheden zijn beschikbaar.

PRAKTISCH

Wanneer?

10 november 2018, 8 december 2018,
2 februari 2019, 30 maart 2019
en 4 mei 2019

Kostprijs?

425€ (inclusief cursusmateriaal, boeken, lunch en koffie)

Accreditering?

Voor artsen werd 'economie en ethiek' aangevraagd.

Meer informatie

Online op vorming@waardiglevenseinde.eu

Ervaring in palliatieve zorg is niet vereist.
Gelieve snel in te schrijven, want het aantal plaatsen per academiejaar is beperkt.
Het volgen van de volledige cyclus leidt tot een certificaat ondertekend door leden van de Faculty en de rector van de Vrije Universiteit Brussel.

Docententeam

Dr Maridi Aerts (UZ Brussel), Prof dr Lieven Annemans (VUB en UGent), Lic Corinne Assenheimer (ZNA Middelheim), Lic Catherine Baillon (UZ Brussel), Lic Sabien Bauwens (UZ Brussel), Prof dr Ingo Beyer (VUB), Prof dr Johan Bilsen (VUB), Prof dr Johan Braeckman (UGent), Prof dr Johan Braeckman (UZ Brussel), Lic Franky Bussche (deMens.nu), Prof dr Hendrik Cammu (VUB), Lic Lindsay Cool (Omega), Prof dr Peter De Deyn (UA en UGroningen), Prof dr Jacques De Grève (VUB), Prof dr Jacques De Keyser (VUB), Dr Martine De Laat (UZ Gent), Prof dr Mark De Ridder (VUB), Prof dr Luc Deliens (VUB), Prof dr Philippe Deron (UGent), Lic Paul Destrooper (LEIF), Prof dr Wim Distelmans (VUB), Jan Goossens (KVS), Prof dr Patrick Herregodts (UGent), Prof dr Manu Keirse (KU Leuven), Prof dr Patrick Lacor (VUB), Prof dr Jan Lamote (VUB), Dr Milica Matic (UZ Brussel), Prof dr Dirk Michielsen (VUB), Prof dr Maarten Moens (UZ Brussel), Prof dr Freddy Mortier (UGent), Prof dr Marc Noppen (VUB), Prof dr Herman Nys (KU Leuven), Dr François Pauwels (Omega), Dr Luc Proot (LEIF West-Vlaanderen), Dr Kasper Raus (UGent), Lic Julie Rodeyns (Odisee), Prof dr Rik Schots (VUB), Lic Wim Schrauwen (UZ Gent), Frank Schweitser RN, MA (Omega en TOPAZ), Dr Patrick Simons (Omega), Jeannine Spitael RN (UZ Brussel), Prof dr Rik Torfs (KU Leuven), Prof dr Patrik Vankrunkelsven (KU Leuven), Prof dr Thierry Vansweevelt (UA), Prof dr Simon Van Belle (UGent), Dr Gerlant Van Berlaer (UZ Brussel), Prof dr Christine Van Broeckhoven (UA), Prof dr Lieve Van den Block (VUB), Dr Lieve Vande Putte, Dr Nathalie Vanderbruggen (UZ Brussel), Dr Erna Vandroogenbroeck (UZ Brussel), Lic Vicky Van de Velde (Forum Palliatieve Zorg), Dr An Van Nunen (MS Kliniek), Mevr Linda Van Roy, Dr Gwen Verbeke (AZ Jan Portael Vilvoorde), Dr Ruddy Verbinnen (Universitaire Associatie Brussel), Dr Wim Verhaeghe (Sint Jan Brugge), Mevr Inge Verhees, Dr Joris Verlooy (UZA), Lic Gerke Verthriest (Odisee), Dr Mia Voordeckers (UZ Brussel), Dr Sumio Yoshimi (huisarts)

De opleiding wordt gepatroneerd door de leerstoel 'Waardig Levens einde' van deMens.nu aan de Vrije Universiteit Brussel.

In samenwerking met

Faculty

Prof dr Wim Distelmans (VUB), Prof dr Simon Van Belle (UGent), Prof dr Patrik Vankrunkelsven (KU Leuven), Prof dr Joke Denekens (UA)

Logistieke stuurgroep

Wim Distelmans, Paul Destrooper, Inge De Hertogh, Frank Schweitser, Franky Bussche, Ruddy Verbinnen, Eva Jacobs, Grietje Goris, Hannie Van den Bilcke, Vicky Van de Velde.